

עבודה זרה כז

משה שווערד

1. ספר בית שמואל

כוונה הריכו דוקא אס אינו מכוין לשם מנזה
אבל אס מכוין להפך דמכוין שלא לשם מנזה
לכו"ע כוונה כזו פוסלת, ואס כן קשה מאי פריך
רבי יוסו, הא כוונת הנכרי היא להפך לשם גריזים,
וקובי"א זו הקשה הגאון מוה"ר מיכל לייב כ"ץ
אצ"ד דאנליג להגאון רע"א והגאון רע"א השיב
ז"ל: ולענ"ד הוקשה לי למ"ד ארמאי ימול במה
מקיים האב המנזה והא חין שליחות לעכו"ם, גם
כן קשה לי בתוספות שצעות דף די ע"א צדי"ה
„ועל" שכתבו מדלה קאמר איש דאמר לקטן או
לנכרי אקוף וכו' ותימה הא חין שליחות לקטן
ונכרי, וכמו כן קשה בצוכה דף מ"צ בתוספות ד"ה
„אמר אצ"ו" שכתבו מדחילטריך לשנויי וכו' וקשה נ
הא מר"ה דשמעתא רבי יוסו ורבי יוסו ע"כ ס"ל
דמנזות חין לריכות כוונה, ממה דקאמר וכו' היכן
מנזנו מילה מה"ה לשמה, ומש"ה לריכות לשנויי
כשהפכו.

ובמה היה נראה, דהענין, כמו דמנזנו צליית דלריך
קרא דכעווייה תהיה לשמה וכן צעשיית סוכה
לצ"ש דחין זה נוגע לדין מנזות לריכות כוונה,
או חין לריכות דהעשייה עלמותה אינה המנזה רק
שיבא הילוכו צליית ולישב בסוכה, דאס מנזות
לריכות כוונה לריך לכוון כשעושה המנזה, משום הכי
לריך קרא ביחוד על העשייה, וכן צעשייה בלא
כוונה, לריך לומר דהמנזה היא שלא לחבל בשר
מתה רק על ידי העשייה, ולהרשע"ה הכשר מן
הכי צעשה שאינו זכוח היינו גם כן שלא לחבל
בשר שאינו זכוח, וענין הזכוח הוא שיכיו הסמימס
נשחטים על ידי כוח גזרה, ולא שייך זכוח ענין
מנזות לריכות כוונה או לא, וכן גדה שנאנסה
ועבלה, המנזה היא שלא לשמה צאשתי נדה מצלי
שהעבר צמקיה, אבל ענין העברה אינה לריכות כונה,
וכן בהיפוך, דצגע צעו לשמו ולשמה אינו ענין למנזות
אס לריכות כוונה, דגע אינו מנזה וגם אינו מנזות
מדין כוונה לשם ה' אלא לשם המגרש והמתגרשת
מדכתוב לה לשמה, היינו, דההסרון צנתיצה עלמה
דלריכה שהכתיבה תהיה לשם הצעל והאשה, ואס
כן לריך לומר דהכי נמו צמילה, דמנזות על האב
שיהיה צנו מהול וכרוה עור המתפה לגיד, וכל
שנעשה כן מהני דסוף סוף צנו מהול, ומשום
הכי אינו לריך שליחות וכשר על ידי נכרי, כמי

דף כ"ז ע"א. אמר לו רבי יוסו וכו' היכן מנזנו
מילה מן התורה לשמה. וכו'. עיין
בספר נחל אשכול הלכות מילה אות י"ט שכתב
ז"ל: ואי קשי"א רבי יוסו ס"ל צפסחים קי"ד
מנזות לריכות כוונה ואיך יכשיר שלא לשמה, שאנו
מילה דילוף מהמול ימול, ועדיין קשה, דהרי מהב"ה
קרא ולפי"ן ציבמות ע"כ לנתיב המעבדין את המילה,
ולריך לומר דרבי יוסו יליף לנתיב מהמול ימול, יצמות
ע"א ע"כ, ולא כהוספות שס, ודכונ"ה שאחמ"ז
הגז"ל הקשה ציבמות דף מ"ו אמר רבי יוסו אינו
גר עד שימול ועצול ותני"ה כרי שצ"ה ואומר גר
אינו ומנתי ולא טבתי חין מעבילים אותו דברי
רבי יוסו, דחייב דילמ"ה ערבי מהול מל ולריך העפת
דס צריה, משמע דרבי יוסו צעו מילה לשמה, ודוחק
לחלק צמילה גר (כערס), עיין להלן צעס החתם סופר
ושוד, המו"ל), כיון דצכריותה דף ע"י ינפי"ן לה
ממילה ישראל, ותיק, דרבי יוסו ס"ל מנזות לריכות
כוונה, שהגוף העושה המנזה ומחויב צה לריך
לכוין לשמה, אבל המהול שאינו חלף המכשיר אהרים
אינו לריך כוונה, כי אינו הגוף המחויב, וכך
צגר שעליו מוטל למול לריך לכוין לשם מנזה כשימול,
אבל המל אינו לריך כונה. ומנתי סברה זו צרין
חולין ל"ה שכתב דפלוגתה דרב ס"ל עבילה נדה
א"ל כוונה ורבי יוהנן ס"ל לריכות, לה שייכה בפלוגתה
אי מנזות לריכות כוונה, דעבילה ושהיטה לאו מנזות
נינהו אלא מכשירין, ואף לנ"ד מנזות לריכות כוונה
קאמר רב עבילה א"ל כוונה, ורבי יוהנן אויפה"ה ס"ל
אפילו אי מנזות א"ל כוונה מכשירין המורי, מיהו
צבג"ה ר"ה כ"ה פירש דרב ס"ל מנזות א"ל"כ ולרבי
יוהנן לריכות. עכ"ל צנחל אשכול.

מתשובת הגאון רע"א צענין ה"ל: ולתורה
משמע דרבי יוסו ס"ל דמנזות חין
לריכות כוונה, אבל ל"ע, דהא דחין מנזות לריכות

דכתיבה כגט כשר על ידי נכרי, וכן עשיית לילית
 דפסול על ידי נכרי היינו רק משום דהנכרי אינו מכויין
 לשמה, ומשום הכי פריך שפיר וכי מלינו מילה בתורה
 לשמה, היינו אף שמלוות לריכות כוונה, מכל מקום
 זהו צאצ שיכיה בנו מהול לשם מלוה שליוחו הצורה
 יתצרך, אבל מעשה המלוה היכן מלינו שיכיה צה
 גרעון אס. נעשה שלא לשמה, ומשום הכי מלריך
 רבי יהודה קרא דכתיב להי ימול שמעשה המילה
 ענמה תהיה לשם, כמו צטוויית הלילית דיש קרא
 שתהיה לשם, ואס כן ממילה מסולקת קושיות,
 דצמעשה המילה ענמה דלינו נכנס צנידון מלוות
 לריכות כוונה אינו מוזיק מה שמכויין להפך, דהכונה
 תלויה רק צאצ שיכויין שיכיה בנו מהול כרות עור
 כגיד, וכל שנעשה כן יכיה על איזה אופן שיכיה
 מהני, ואין השש צזה שהכתיב טושה לשם דמות
 יונה, שהוא אינו צעל המלוה ולא עליה שאין
 שליחות לנכרי. עכ"ל.

2. דף על הדף עבודה זרה דף כז עמוד א

בגמ': אמר לו רבי יוסי, וכי היכן מצינו מילה מן התורה לשמה וכו'. **בקרן אורה** (בהקדמה למס' זבחים) מקשה: **צ"ע אפ**
אם נימא דאין צריך לשמה הא מצוות צריכות כונה, וכל שלא כוון לשם מצווה לא קיים המצווה כמבואר בשו"ע או"ח
 (ס"ס ס"ד) ולכך לא ימול כותי כיון דאינו מכוון לשם מצווה רק לשם הר גריזים?

וכתב בספר פרורים משולחן גבוה (פר' לך ע' כב):

בקובץ שיעורים כתובות ס"ק רמ"ט (וכעין זה נתבאר מדברי הברכת שמואל יבמות ס' ב') **זכל דין כוונה לשמה הוא רק
 במצוות שהעשייה בלבד היא המצווה כמו נטילת לולב וקר"ש וכדומה, אבל במצוות שהתכלית היא המצווה כמו
 בצדקה השבת אבידה ובפריעת בע"ת וכן ביבום דהתורה אמרה להקים לאחיו שם אפי' בא עליה שלא בכונה קיים
 מצוות יבום | דדין כוונה נאמר רק במקום דהמצווה היא העשייה ולא כשהתכלית היא המצווה והרי נעשה התכלית |
 כן י"ל במילה המצווה "הסרת הערלה" ולא המעשה גרידא אלא התכלית שיהא מהול ולא ערל וא"כ א"צ כונה.
 וכ"כ בספר דרך פיקודיך במצות מילה עיי"ש.**

3. תורה תמימה בראשית פרשת לך לך פרק יז

(ט) ואתה וגו' - איתמר, מניין למילה בעובד כוכבים שהיא פסולה, דרו בר פפא משמיל' דרב אמר, דכתיב ואתה את בריתי
 תשמור **כד** [ע"ז כ"ז א']:

כד פירש"י ואתה את בריתי תשמור וזרעך אחריו ולא עובד כוכבים עכ"ל, ולא נתבאר איפה מרומז כאן שלא ימול עובד
 כוכבים, והלא הפירוש פשוט דאתה וזרעך תשמרו בריתי שתהיו נמולים, אבל ע"י מי תהי' מעשה המילה לא נרמז כאן, ואין
 לומר דהכונה מי שהוא נמול ימול, דזו היא סברת ר' יוחנן לקמן דיליף מן המל ימול, אבל רב לא ס"ל סברא זו וכפי שיתבאר
 בפסוק י"ג. ולי נראה דמדדייק יתור המלה ואתה הראשון, דהול"ל ואת בריתי תשמור אתה וזרעך אחריו, ולכן דריש אתה
 וכיוצא בכ בני ברית כשרים למול, והוא הדין כיוצא בכ נמולים לאפוקי ישראל ערל וכפי שיתבאר עוד, וכלשון הדרשא
 בסמוך מירושלמי אתה וכל כיוצא בכ. -

4. דף על הדף עבודה זרה דף כז עמוד א

בגמ': מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב להי ימול וכו'. בלקוטי שו"ת חתם סופר (החדשות סימן ל"א) ביאר, שאם לא היה צריך
 להיות לשמה, א"כ התורה לא מקפידה אלא על הסרת הערלה וגלוי העטרה, ואע"ג שלכתחילה צריך מעשה ישראל, מ"מ אם
 גוי עשאו והסירה קרי הסרה, אבל "להי ימול" מלמד שצריך שיכנס במחשבתו קדושת השי"ת לתינוק הנימול, נמצא כשמל
 שלא לשם ה', נהי דהערלה הוסרה מ"מ שם ה' לא נכנס בהתינוק, וצריכים הטפת דם ברית להקדישו לה'.

5. דף על הדף עבודה זרה דף כז עמוד א

ורבי יוסי "המול ימול". וברש"י: קרי ב' המל ימול, מי שהוא מהול - ימול אחרים ע"כ... מבואר בדברי רבינו דאברהם היה אסור לו למול את ילידי ביתו קודם שמל את עצמו, כיון דדרשו חז"ל ממה שאמר הקב"ה לאברהם 'המל ימול' דרק מי שהוא 'מל' יכול להיות 'ימול' אחרים, ואם לא היה מהול לא היה יכול למול אחרים.

הגאון בעל האדר"ת בספרו חשבונות של מצוה בפרשתינו העיר ע"ד רבינו, דאם כן האיך מל אברהם את עצמו שהרי לא היה מהול, וחידוש גדול על הגאון בעל אור החיים ז"ל שלא התעורר ליישב זה איך נתקיים באברהם עצמו "המול ימול"...

ועוד כתב לתרץ, דכשהאדם מל את עצמו ליכא דינא דהמל ימול, כיון דגירותו ומילתו באים כאחדש, וכעין דאמרינן גיטו וידו באין כאחד. יעו"ש...

והחתם סופר בשו"ת (יו"ד סי' ש') הקשה לפ"ד הרמב"ן למ"ד המל ימול יקשה איך מל אע"ה ילידי ביתו טרם מילת עצמו, ותי': וז"ל וצ"ל כיון דמבואר בגמ' (ע"ז שם) דישאל אפילו הוא ערל וכגון שמתו אחיו מחמת מילה מיקרי בעל ברית ויכול למול אחרים, ואברהם מכיון שקיבל על עצמו למול ונכנס לברית הו"ל כמל, ויכול למול כולם עכ"ל. וכ"כ בחת"ס עה"ת פרשתנו ד"ה נימולו אתו...

תירץ הגרש"ז ברוידא ז"ל, מילתו של אברהם אבינו ומהולתו באו כאחד (דוגמת "גיטו וידו באים כאחד"). כלומר: פעולת המילה (חיתוך הערלה) ותוצאתה (היותו מהול) - נעשו כאחת, ונמצא כי אברהם אבינו נחשב כמהול בשעה שמל את עצמו.

6. חידושי הריטב"א מסכת עבודה זרה דף כז עמוד א

הכי גרסינן ערבי מהול וגבנוני מהול, ולא גרסינן גבעוני דגבעונים שלא נתגיירו נכרים גמורים הם, ופירש רש"י ז"ל גבנוני אומה מהולה ע"כ, ובמדרש דגבנוני וערבי מבני קטורה, ואי קשיא דהכא אמרינן דכיון דלא מיפקדי אע"ג דמהלי כמאן דלא מהילי דמו, ואילו בעלמא (סנהדרין נ"ט ב') אמרינן את בריתי הפר לרבות בני קטורה, ויש לומר דההיא על בני קטורה לבדם ומדין יליד בית, אבל זרעם אינם בני מילה דמאי דכתב רחמנא בפרשת מילה ולזרעך אחריך אינו אלא על זרע יצחק בלבד דכתיב כי ביצחק יקרא לך זרע, וכבר כתבתי במסכת סנהדרין.

7. רמב"ם יד החזקה הלכות מלכים פרק י

(ח) אמרו חכמים שבני קטורה שהם זרעו של אברהם שבא אחר ישמעאל ויצחק חייבין במילה והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה יתחייבו הכל במילה בשמיני ואין נהרגין עליה:

8. תוספות מסכת עבודה זרה דף כז עמוד א

אשה לאו בת מילה היא - יש לפסוק כרב ואין אשה כשרה למול דאף על גב דרב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן בהא הלכה כרב דברייתא דרבי יהודה הנשיא קיימא כוותיה אבל בה"ג פסק דאשה כשרה למול ולרב דאמר אינה כשירה למול צריך לפרש בפרק קמא דקדושין (דף כט.) דמצריך אותו ולא אותה למדרש שאינה חייבת למול בנה היינו לבקש למהלו.

9. רמב"ם יד החזקה הלכות מילה פרק ב

(א) הכל כשרין למול ואפילו ערל ועבד ואשה וקטן מלין במקום שאין שם איש אבל עכו"ם לא ימול כלל ואם מל אינו צריך לחזור ולמול שנייה ובכל מלין ואפילו בצור ובזכוכית ובכל דבר שכורת ולא ימול בקרומית של קנה מפני הסכנה ומצוה מן המובחר למול בברזל בין בסכין בין במספרים ונהגו כל ישראל בסכין:

10. שו"ע יורה דעה - סימן רסד

(א) הכל כשרים למול; אפילו עבד אשה וקטן וערל ישראל שמתו אחיו מחמת מילה. ואם יש ישראל גדול שיודע למול, הוא קודם לכולם. (וי"א דאשה לו תמול) (סמ"ק והגהות מרדכי), (וכן נוהגין להדר אחר איש). אבל עובד כוכבים, אפילו הוא מהול, לא ימול כלל. ואם מל אין צריך לחזור ולמול פעם שנית:

11. שפתי כהן על יורה דעה - סימן רסד

(ב) וכן נוהגין כו'. לא ידענא מאי קאמר דהא גם להמחבר ישראל גדול קודם לכולם מש"ה נוהגין להדר אחר איש ואם דעתו לומר דאפי' היכא דליכא ישראל גדול אין נותנין לאשה למול ונוהגין להדר אחר גדול משום דאשה אינה כשרה למול וכמ"ש

הב"ח שזהו דעת הסמ"ק והגמ"ר דאפילו דיעבד במקום שאין איש אין אשה מלה אם כן לא שייך בזה לומר וכן נוהגים דדבר שאינו מצוי אין בו מנהג וכמ"ש לעיל סי' ק"צ ס"ג ועוד אפילו נהגו כך היינו משום שאין הנשים יודעות למול וצריך עיון:

12. תורה תמימה הערות בראשית פרק יז

לו) יתכן דדריש המלה המול בהיפוך אותיות - מהול, כאשר כן נמצא בחז"ל, ור"ל מי שהוא מהול הוא ימול. ולעיל בפסוק ט' באה דרשא אחרת בענין זה מפסוק ואתה את בריתי תשמור, אתה וכיוצא בך, עיי"ש בבאור, ומבואר בגמרא נ"מ בין הלמודים - לענין אשה, דלמ"ד מן ואתה את בריתי תשמור אשה לאו בת ברית מילה היא, ולמ"ד מהמול ימול - אשה כמאן דמהילא דמיא, כיון דאין שייך בה מילה, וע"ע בסוגיא ובתוס'.

והנה קיי"ל לדינא דאשה כשרה למול וכן מסמכינן בגמרא היתר זה על הפ' דפ' שמות ותקח צפורה צור ותכרת את ערלת בנה [ומאן דס"ל דאשה פסולה למול ס"ל דהיא התחילה ומשה גמר]. וביו"ד סי' רס"ד ס"א כתבו האשה כשרה למול, ואם יש ישראל גדול שיודע למול הוא קודם. וכתב הרמ"א וז"ל, וי"א דאשה לא תמול וכן נוהגין להדר אחר איש, ע"כ, **והש"ך והגר"א תמהו על דבריו דהא גם סברא ראשונה מודה בזה, ומה מוסיף הוא, יעו"ש.**

ונראה דכונת הרמ"א מחוייבים גם לחזור אחר איש אע"פ שאינו לפנינו מזומן, משא"כ להמחבר רק אם ישנו לפנינו במזומן הוא קודם, אבל אין מחוייבים לחזור עליו, והיינו טעמא, דדעת הרמ"א לדון להחמיר כהפוסקים דאשה פסולה למול, ולכן אע"פ שאין לדחות מילה בזמנה בשביל זה משום דהעיקר לדינא כהפוסקים להיתר אשה למול, בכ"ז באותו היום מחוייבים לחזור אחרי איש לצאת דעת המחמירים.

ומה שהקשה הש"ך על לשון הרמ"א וכן נוהגים להדר אחר איש, דהא בדבר שאינו מצוי לא שייך מנהג - נראה לי דאדרבה, זה נקרא דבר מצוי, והיינו דאי ס"ד דאשה כשרה למול גם לכתחלה וגם במקום שיש איש לא יתכן שלא היו נשים יחידות מלמדות ידיהן לאומנות זו, ומדלא ראינו מעולם כזה ש"מ שאין מניחין כלל לאשה למול, ולכן לא תלמדינה ידיהן לזה, ודו"ק:

13. ספר עבודה ברורה

דאשה כמאן דמהילא דמיא. מה טעם יש בזה לחשוב אותה כמאן דמהילא. ותירץ הבן יהודע, וז"ל: נ"ל על פי מה שכתב רבינו האריז"ל (כריש שערי מאמרי רשב"י) דמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות משום דעל ידי בעלה נחשבת גם היא כאילו עשתה מצות אלו ואינה חסירה כלום. ולפי זה גם לענין מילה יש לאשה שייכות במצוה כאילו קיימה אותה מכח בעלה שהוא נימול, לכן חשיבא כמאן דמהילא. וראה בגליוני הש"ס שפירש באופן אחר, וז"ל: אין הכונה מפאת שאין לה ערלה, רק הכונה משום דשם ישראל מהול מיקרי, לא שנא גברי לא שנא נשי וכו', דקדושה ישראלית ענינה קדושת מילה.

14. דף על הדף עבודה זרה דף כז עמוד א

בגמ': דאמרה לאיניש אחרינא ועבד וכו'.

בספר טעמא דקרא להגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א (פר' שמות) מקשה, איזה איניש אחרינא ישראל היה שם במלון בדרך, דגוי פסול למול דדרשי' המול ימול, והרי כל ישראל היו במצרים וא' מהם לא היה יכול לצאת משם כמש"כ במכילתא פ' יתרו. וע"כ שבנה גרשום שהיה אז בן ג' שנים כדאיתא בילקוט הוא מל. ואולי מכאן למד הרמב"ם ברפ"ב דמילה שקטן כשר למול, שלא נודע מקורו, עכ"ל

15. תוספות מסכת עבודה זרה דף כז עמוד ב

לחיי שעה לא חיישינן - והא דאמרין ביומא (דף פה.) מפקחין עליו את הגל בשבת לחוש לחיי שעה אלמא חיישינן דאיכא למימר דהכא והתם עבדינן לטובתו דהתם אם לא תחוש ימות והכא אם תחוש ולא יתרפא מן העובד כוכבים ודאי ימות וכאן שבקינן הודאי למיעבד הספק.

16. שערים מצויינים בהלכה

ובשניהם שבקינן הודאי למיעבד הספק. ובתוס' ר' אלחנן מפרש ביותר ביאור, דודאי חיי שעה חשובה לחלל שבת בעבורו, אבל אם ידוע שלא יחיה כי אם חיי שעה אם לא יתרפא מהן, טוב להכניסו בספק של אותו חיי שעה, משום דשמא יתרפא לגמרי ברפואה זו, ובין הכא ובין התם התירו חכמים כדי לחוס על חיי שעה.

ועי' ברמב"ן (תורת האדם, ענין הסכנה) שכתב בזה"ל, לחיי שעה לא חיישינן, פ"י לספיקא דחיי שעה מקמי אפשר דחיי טובא לא חיישינן. וכוונתו לתרץ קושית התוס', דודאי לחיי שעה בפני עצמו חיישינן, אבל לחיי שעה לעומת אפשרות לחיי טובא לא חיישינן.

17. פתחי תשובה יורה דעה סימן שלט (א)

... אודות חולה שהוא מסוכן למות וכל הרופאים מייאשין אותו שודאי ימות אחר יום או יומים אך אומרים שיש עוד רפואה אחת שאפשר שיתרפא וגם אפשר להיפך אם לא יצליח ימות מיד תוך שעה או שתיים אי חיישינן לחיי שעה ושב ואל תעשה עדיף. והשיב אף דודאי דחיישינן לחיי שעה אפי' מי שכבר הוא גוסס ממש ומה"ט אין קושרין את לחייו כו' וכה"ג קיי"ל דמותר לחלל שבת משום חיי שעה כאשר הארכתי (בשבו"י ח"א סי' י"ג) כו' מ"מ בנ"ד שאפשר שע"י רפואה זו יתרפא לגמרי ודאי לא חיישינן לחיי שעה וראיה ברורה מש"ס פ' אין מעמידין כ"ז ע"ב ובתוס' שם בד"ה לחיי שעה כו' ומ"מ צריך להיות מתון מאד בדבר לפקח עם רופאין מומחין שבעיר ויעשה ע"פ רוב דעות הרופאים עם הסכמת החכם שבעיר ע"ש]:

18. דף על הדף עבודה זרה דף כז עמוד ב

בגמ': אמר רבה אמר ר"י וכו' ודאי מת מתרפאין מהן, האיכא חיי שעה, לחיי שעה לא חיישינן וכו'. הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל הוציא מדברי הגמ' כאן הלכה למעשה, בדבר מה שעוררו רבנים שאלה, בענין ניתוחים שיש בהם ספק סכנה, וספק הרפואה הוא פחות משקול, אבל בלא הניתוח, ודאי הוא שימות בזמן קצר, והוכיח הגר"מ פיינשטיין זצ"ל מדברי הגמ' כאן דיש לעשות הניתוח.

ונביא דבריו בשו"ת אגרות משה (חלק ה' יו"ד סי' נח):

והטעם שהרי כל הנידון הוא בשביל חיי שעה שאולי ימות תחלה ע"י הניתוח מכפי שהיה מת בלא זה, והרי מפורש בע"ז (דף כ"ז) אמר רבה א"ר יוחנן ואמרי לה אר"ה אר"י ודאי מת מתרפאין מהן לחיי שעה לא חיישינן, ועיין ברש"י ד"ה ספק דעכו"ם ודאי קטיל ליה דלכן בספק חי ספק מת אין מתרפאין מהן משום דעכו"ם לחשש מיתה הוא יותר מספק השקול הרבה, ומ"מ כשודאי מת ונוגע לחיי שעה לא חיישינן ומותר להתרפאות מעכו"ם אף שהוא קרוב לודאי שיקטלנו משום ספק הקטן דשמא ירפאנו. וכן בטור (יו"ד סימן קנ"ה) כתב בטעם דאין מתרפאין מהן חולי שיש בו סכנה משום דודאי יהרגנו, ומ"מ בודאי מת מותר אלמא דלחיי שעה לא חיישינן אף להתרפאות בדבר שיותר קרוב שימות קודם.

וכן מוכרח מגמ' שהביאה כאן ראייה מדכתיב אם אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם, דלכן היה מותר להם ליפול אל מחנה ארם, אף שודאי יותר קרוב במלחמה שימותם, אלמא דלחיי שעה לא חיישינן אף כשהצלה הוא בספק רחוק ויותר קרוב שיהרגום תיכף.

מפורש בגמ' לפרש"י והטור, דאם אמדו שאם לא יתרפא מהעכו"ם ודאי ימות במשך זמן קצר לא חיישינן לחיי שעה, אף שיותר קרוב שהעכו"ם ימותנו ולא ראינו מי שחולק עליהם.

וא"כ יש למילף מזה שמותר לחולה שבלא הניתוח ודאי ימות לעשות הניתוח, אף שהוא ספק רחוק שיתרפא, ואם לא יתרפא מזה ימות קודם, משטום שלא חיישינן לחיי שעה כיון שהוא לטובתו דשמא יתרפא מזה ויחיה כראוי. עכ"ד ודפח"ח.

19. רש"י מסכת עבודה זרה דף כז עמוד ב

יעקב איש כפר סכניא - כדאמרן בפרק קמא /עבודה זרה/ (דף יז).

20. ספר עבודה ברורה

ובחסרונות הש"ס הגירסא היא: מתלמידי יש"ן,
כדאמרן בפרק קמא.
אבל ע' בהגהות היעב"ץ דלאו תלמיד ממש אלא
מתלמידי תלמידיו.

21. חידושי הריטב"א מסכת עבודה זרה דף כז עמוד ב

... וכן אמר בירושלמי (פ"ב ה"ב) ובא יעקב איש כפר סכניא לרפאותו משמו של יש"ו בן פנדירא, וגם רש"י ז"ל כתב דיעקב זה מתלמידי יש"ו הוה...

22. שערים מצויינים בהלכה

אבל בפרהסיא לא. איתא במס' סנהדרין (עד):
שאיין פרהסיא פחותה מעשרה בני אדם.
ובמאירי (שם) כתב, לא שצריך בפני עשרה
אלא בידיעת עשרה. ועיי' בדברינו שם (ד"ה
אין פרהסיא) שהבאנו שכן ס"ל להרבה
פוסקים. וכן משמע נמי ממש"כ רש"י כאן
שיש חילול השם שיוצא לחוץ ולמידין ממנו
לחלל בקדושת השם. וע"ע בדברינו שם (עח):
סוד"ה יודע היה).

23. רמב"ם יד החזקה הלכות יסודי התורה פרק ה

(א) כל בית ישראל מצוין על קדוש השם הגדול הזה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל ומוזהרין שלא לחללו שנאמר ולא תחללו את שם קדשי כיצד כשיעמוד עובד כוכבים ויאנוס את ישראל לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה או יהרגו יעבור ואל יהרג שנאמר במצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם וחי בהם ולא שימות בהם ואם מת ולא עבר הרי זה

מתחייב בנפשו:

(ב) במה דברים אמורים בשאר מצות חוץ מעבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכת דמים אבל שלש עבירות אלו אם יאמר לו עבור על אחת מהן או תהרג ואל יעבור במה דברים אמורים בזמן שהעובד כוכבים מתכוין להנאת עצמו כגון שאנסו לבנות לו ביתו בשבת או לבשל לו תבשילו או אנס אשה לבועלה וכיוצא בזה אבל אם נתכוין להעבירו על המצות בלבד אם היה בינו לבין עצמו ואין שם עשרה מישראל יעבור ואל יהרג ואם אנסו להעבירו בעשרה מישראל יהרג ואל יעבור ואפילו לא נתכוין להעבירו אלא על מצוה משאר מצות בלבד:

(ג) וכל הדברים האלו שלא בשעת הגזרה אבל בשעת הגזרה והוא שיעמוד מלך רשע כנבוכדנצר וחביריו ויגזרו גזרה על ישראל לבטל דתם או מצוה מן המצות יהרג ואל יעבור אפילו על אחת משאר מצות בין נאנס בתוך עשרה בין נאנס בינו לבין עובדי כוכבים:

(ד) כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו וכל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור ונהרג ולא עבר הרי זה קידש את השם

24. שו"ע יורה דעה - סימן קנז

(א) כל העבירות שבתורה, חוץ מעבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים, אם אומרים לו לאדם שיעבור עליהם או יהרג, אם הוא בצנעה יעבור ואל יהרג. ואם ירצה להתמיר על עצמו וליהרג, רשאי, אם העובד כוכבים מכוין להעבירו על דת: הגה - ואם יוכל להציל עצמו בכל אשר לו, צריך ליתן הכל ולא יעבור לא תעשה.

25. ספר סדר יעקב

בפרהסיא. ע' יו"ד סי' קנז צ"ך ס"ק ד' דגם צדיעה
של י' אנשים סגי, ול"ז שהם יראו את מה שעובר. וראיה
מאסתר (סנה. עד: דקרי ל' פרהסיא וק"ל). וע' צנין ציון
ח"א סי' ס"ד חולק ע"ז, וכ' דג"ע שאני, דלעולם העבירה
צנעה, וע"כ סגי ציחוד בפני עשרה, אבל צא"ר עבירות
צעי עלם העבירה לפני עשרה וגם הש"ך י"ל דמודה בזה,
עכ"ד, אך ל' הש"ך לא משמע הכי, דא"כ ה"ל לפרושי,
ולא עוד הלא צעירות לא צעי כלל בפרהסיא. וע"כ לא
אירי הש"ך צנ"ע. וע' ג"כ צד"ת שם ס"ק כ"ג שרוב

26. דף על הדף עבודה זרה דף כז עמוד א

בגמ': ואיבעית אימא, אתיא איהו ואתחלה ואתא משה ואגמרה. והנה בפתחי תשובה (יו"ד סי' רס"ד ס"ג ג') מבואר, דכמו דאמרינן כאן דכה"ג כשרה מילה גם באשה הפסולה למול בפני עצמו, הדברים אמורים בכל הפסולים למול, שאם התחילו למול ונסתיימה המילה על ידי אדם שכשר למול - המילה כשרה, ואין צורך להטיף דם בריית.

וכתב בספר מרפסין איגרא (פר' שמות ע' לט): קשה: מדוע מילה שנסתיימה על ידי אדם כשר - המילה כשרה, ואילו שחיטה שהותחלה על ידי אדם שפסול לשחוט, אף שהשחיטה נסתיימה על ידי אדם שכשר לשחוט - השחיטה פסולה, כמבואר ב"שולחן ערוך" (יו"ד ב, י)?

וכתב שם לתרץ: (1) אדם הנולד מהול, ניתן לקיים בו מצוות ברית מילה על ידי הטפת דם ברית. לכן גם אם תחילת המילה נעשית על ידי מי שפסול למול, די לנו שהסיום נעשה על מי שכשר למול. דאין זה גרע ממי שנולד מהול ומצות מילה מתקימת בו על ידי הטפת דם ברית בלבד.

שונה מכך מצות שחיטה, בה לא מצינו שתתיר באכילה כשיבוצע בה רק השלב האחרון במעשה השחיטה בלבד, אלא צריך את כל מעשה השחיטה מתחילה ועד סוף. מכיון שכך, כל מעשה השחיטה הוא המתיר באכילה, ולכן נוהג בכולו כל הלכות שחיטה, ובכללם גם ההגבלה האוסרת על אנשים מסוימים לשחוט.

עוד כתב לתרץ שם, (2) די"ל דישנו חילוק מהותי בין מצות שחיטה לבין מצות מילה. מצות שחיטה הפעולה היא המצוה. לכן, אם מעשה של גוי מעורב במעשה השחיטה היא פסולה. לעומת זאת במצות מילה, התוצאה שמתקבלת ממעשה המילה היא המצוה. ולראיה, הרי אדם שנולד מהול דינו כמהול לכל דבר. לכן חשוב במילה בעיקר כיצד מסתיים מעשה המילה, אבל לא כל המעשה ודו"ק היטב.

27. ספר שולחן הלוי – Alternative Medicine

CHAPTER II 15

These practices, intended to help and heal, have infiltrated the Jewish community to the point where, in ignorance of the true facts, rabbinical sanction and even outright permission has been granted to various forms of idolatry and soothsaying. It is hard to believe, yet we see it with our very own eyes. People in need of a *yeshuah* hear from a friend or a cousin about the miraculous cures a certain person performs, and thousands of otherwise frum Jews end up involved with these very questionable healers. There are classes and self-help groups, clinics and counselors, healings and happenings given by gurus for the benefit of the gullible. People are ignorant of the truth behind these practices and follow along with them, and even rabbis have indicated assent. All this will be explained in the following chapters.

GIFTS OF AVRAHAM

Let us begin from the source. Chazal tell us that there is one place in the world outside Eretz Yisroel where avodah zarah was exceedingly strong. That is, somewhere in the Far East. Harav Yitzchok Hutner, zt"l, used to explain that the reason we see so much avodah zarah emanating from the Far East, is sourced in the words of the possuk: "ולכני הפילגשים" — "אשר לאברהם נתן אברהם מתנת וישלחם מעל יצחק בנו כעודנו חי קדמה אל ארץ קדם" — "To the children of Abraham's concubines Abraham gave gifts, and he sent them away from Yitzchok his son, while he was still alive, eastward, to the land of the East." (Beraishis 25:6) Rashi, there, writes that the gifts which Avraham Avinu gave to the children of his concubines were the "*Shaim Tumah*" — "Names of Impurity." In other words, Avraham gave them the pseudo-spiritual practices rooted in the *sitra achara* (dimension of impurity). This "storehouse" of impure wisdom was sent to the Far East, as suggested by the repetition of the words, "kedmah....kedem."¹⁰

14 SHULCHAN HALEVI ON NEW AGE MEDICINE AND ENERGY HEALING

any *issur*), which although is also prohibited for fear that it might otherwise lead to "*chasunos*" (intermarriage), it is not as severely prohibited as authentic "*yayin nesech*"⁹ (see Shulchan Aruch Y"D siman 123).

There are many similar examples which indicate that there is less avodah zarah today than what we had to deal with in the old days, and this affects the *halacha*. This being said, one can clearly see that avodah zarah is not just a foreign idea that seems distant from us. It is quite applicable in *halacha* too.

Section B

THE NEW FACE OF IDOLATRY

Despite this shift in society, it is still an undeniable, yet unfortunate, fact that there has recently been a reawakening of idolatry in the world in general. This has been felt in significant ways, even within our own communities. New forms of idolatry have emerged, for the most part based on the ancient forms that existed in the times of the ba'al and the asheira.

EASTERN IDOLATRY AND NEW AGE (MOVEMENT)

The ancient idolatries of the East can be found in many guises, forms, and in the most unlikely of places. In Western society, they do not usually go under any names associated with idolatry, but are generally categorized as “New Age” or “Alternative” (*based on the New Age Movement — see the supplement in the back*). The ubiquitous practices of New Age medicine come in numerous forms. Most of them originate from India, China, and Japan — all countries from the Far East — and despite their often modern or pseudo-scientific facades, these practices are, in many cases, real, raw, and ancient idolatrous or occult practices.

These practices are very ancient, and the Torah has many names for them, such as: *kosem kesamim*, *choveir chaver*, *menachesh*, *me'onain*, *mechashef*, *ovos*, *yidanim*, and *molech*. There are many such occult practices which seemed to have disappeared in the course of history, but have resurfaced in a plethora of modern cults, fads, and therapies.

Today, all these types of ideas and therapies have become very popular amongst the populace — if it's not one thing, then it's another. Unfortunately, most of our people, the Jewish people, are sort-of affected in one way or another by the popularity of something that **does not originate from a Torah source**. There are constantly new practices appearing on the market, with brand-new discoveries and life-altering

changes. Although it is true that there is a *halacha* (see Baba Kama 66b) which teaches: “Changing its name (שיני השם) is like changing its form,” this concept only pertains to the laws of *gezel* — stealing. It does not work in all other instances!

It is interesting to note that the practitioners call these healing methods “New Age Medicine”; however, they are not new at all! On the contrary, they are very, very old, as their roots go back to the ancient customs of the Far East. We, are the “New” people, and our customs and practices are new, as we say in the Haggadah: “מתחילה היו אבותינו עובדי ע”ז ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו” — “*In the beginning our ancestors were idol worshippers; now we were brought close to Hashem.*” We are the new people, and *they* are the old ones. The businesses which promote the new age methods are really the old ones from way back when — but instead of calling them by the names which are used in the east, or the names that they used to call them years ago — they call them by names that are very popular today.